

הערכת תוכניות ושירותים במערכת הבריאות

המחלקה לניהול מערכות בריאות, ביה"ס לניהול

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

פרופ' אריה רותם

סטודנט/ית יקר/ה,

כיום מיוחסת חשיבות רבה לתכנון וביצוע של פעולות הערכה לתוכניות ושירותים במערכת הבריאות, ורוב הסיכוי כי רוב משתתפי הסדנה יקחו חלק בפעולות מסוג זה בעתיד. מטרתה העיקרית של הסדנה היא להסביר ולפרט את תפקידה של תוכנית ההערכה בתכנון ובהפעלת תוכניות בתחום הבריאות ובתהליך קבלת החלטות באופן כללי. במהלך הסדנה ינתן דגש רב לתרגול הסטודנטים והקניית מיומנויות לביצוע הערכה. מובאות לפניכם המטרות המפורטות של הסדנה ותוכנית הסדנה.

מטרות הסדנה

- לתאר את התפקיד של ניטור והערכה בתכנון וביצוע של תוכניות בריאות
- להבין את התרומה של ההערכה לניהול ושיפור תוכניות ושירותים.
- לזהות נושאים החשובים לבעלי העניין, ולמיינם עפ"י סדרי עדיפות לצורך ביצוע הערכה
- לתכנן תוכנית הערכה, לפתח שאלות הערכה מתאימות ולבחור שיטה מתאימה לאיסוף מידע וניתוחו
- לנסח מסקנות ברורות והמלצות מבוססות על ממצאי ההערכה
- לקבוע את השימוש הנכון בממצאי ההערכה ולבחור את השיטה המתאימה לדיווחם
- להשתמש בסטנדרדים לצורך בחינה ביקורתית של ההערכה והניהול האתי של הטמעתה
- לעודד קבלת החלטות מבוססת ראיות, תוך הבנת התהליכים הארגוניים, המקצועיים והפוליטיים

תוכנית הסדנה

מפגש ראשון: יום א'

מבוא להערכת תוכניות

למה אנו מעריכים תוכניות ושרותים?

כיצד אנו משתמשים בהערכה וניטור ככלי עזר ניהולי?

מהן ההשלכות של תכנון וביצוע תוכנית הערכה?

פעילות: דיון על הניסיון הקודם שלנו עם תוכנית הערכה וכיצד ניתן להפוך אותה ליעילה יותר.

ניתוח בעלי עניין, זיהוי סדרי עדיפויות ונקודות התערבות

מהם הנושאים המרכזיים בהם מיועדת התוכנית לטפל?

מהם יחסי הגומלין המשוערים בין הגורמים השונים שמשפיעים על המצב הנוכחי?

פעילות: בניית מפה רעיונית המתארת את כל המשתנים שמשפיעים על המצב הנוכחי המתואר בסיפור מקרה והדגמת יחסי הגומלין בין המשתנים הללו. (תרגיל זה יערך כ"סיעור מוחות" קבוצתי שתוצאותיו יוצגו במליאה)

מיהם בעלי העניין בסיפור המקרה?

מהם סדרי העדיפויות שלהם?

מהי ההיררכיה של התוצאים בנושאים הללו?

איזה נושא מרכזי יוכל לשמש כ"סמן מעקב" שיובילי את ההערכה?

מהן נקודות ההתערבות הטובות ביותר להערכה?

הצגה קבוצתית: נקודות התערבות מומלצות ונימוק הבחירה

מפגש שני: יום ב'

ניסוח מטרות התוכנית

מהן המטרות, הפעולות וההנחות שעליהן מבוססת התוכנית?

פעילות: בנית תרשים רעיוני הקושר בין מטרות התוכנית והפעולות המבוצעות, בהתבסס על המידע בניתן בסיפור המקרה.

ניסוח שאלות

מהן התכונות של שאלת הערכה טובה?

אילו שאלות נוכל לשאול בנוגע לצורך בתוכנית ולישימות שלה?

אילו שאלות נוכל לשאול בנוגע לתכנון והטמעת התוכנית?

אילו שאלות נוכל לשאול בנוגע לתוצאים ולהשפעת התוכנית?

כיצד נוכל להבטיח מעורבות ומחויבות של בעלי העניין בתכנון שאלות ההערכה, ומדוע זה חשוב?

פעילות: ניסוח שאלות הערכה לתוכנית שמתוארת בסיפור מקרה, תוך שימת דגש על סדרי העדיפויות שזוהו.

מפגש שלישי:

איסוף ראיות ופיתוח סמנים וקריטריונים

אילו ראיות נחוצות לנו על מנת להשיב על שאלות ההערכה?

מהן התכונות של סמנים (אינדיקטורים) טובים?

מהם ההבדלים בין סמנים איכותניים לסמנים כמותיים?

כיצד ניתן לתמוך בתהליך קבלת ההחלטות בתוכנית באמצעות קריטריונים קבועים מראש?

פעילות: ניסוח סמנים קצרי טווח וארוכי טווח המתאימים לשאלות ההערכה שנסחנו, וקביעה של קריטריונים לצורך סיוע בתהליך קבלת ההחלטות.

מפגש רביעי

שיטות לאיסוף מידע, ניתוח מידע, דיווח והפצה של ההערכה

באמצעות אילו שיטות ניתן לאסוף מידע כמותי ואיכותני אודות תוכנית?

אילו שיטות הן המתאימות ביותר למטרות שונות (לדוגמה, מתי עלינו להשתמש בראיונות, קבוצות מיקוד, שאלונים, יומני מעקב, ו/או תצפיות)?

פעילות: זיהוי השיטות המתאימות ביותר לאיסוף המידע הקשור לסמנים שהוגדרו קודם לכן, פירוט מקורות המידע ודרכי איסוף המידע.

כיצד יש לתעד ולנתח את המידע המתקבל?

פעילות: פיתוח שיטה לאיסוף מידע.

כיצד ידווחו הממצאים הרלוונטיים לבעלי העניין המתאימים?

פעילות: קביעת הדרך שבה יתבצע הדיווח לבעלי העניין, תוך פרוט היתרונות בשיטה שנבחרה.

מפגש חמישי:

תפקוד המערך, עקרונות מנחים, אתיקה וסטנדרדים להערכה.

מהם תפקידי המפתח של העוסק בהערכה?

מתי נשתמש במערכים פנימיים ומתי במערכים חיצוניים?

איזה סוג של הסכם עלינו לעצב עם המוערך בכדי להבטיח הטמעה יעילה של ההערכה?

אילו כישורים נדרשים לביצוע התפקיד?

כיצד נוכל לקבוע האם ההערכה מתאימה ועומדת בסטנדרדים מקצועיים?